

Prof. Dr. Abdurrahman Eren

ANAYASA HUKUKU
DERS NOTLARI
(Genel Esaslar-Türk Anayasa Hukuku)

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
İÇİNDEKİLER	IX

Birinci Bölüm

ANAYASA KAVRAMI, YAPIMI VE TARİHÇESİ

I. ANAYASA KAVRAMI ve TEMEL AYRIMLAR.....	1
A. Anayasa Kavramı	1
1. Terminoloji	1
2. Tanım	3
a. Anayasanın Maddi ve Şekli Anlamı.....	3
b. Anayasanın Hukuki ve Siyasi Anlamı.....	4
B. Anayasaların Konusu	6
1. Devletin Temel İlkeleri	6
2. Temel Hak ve Hürriyetler	7
3. Devletin Temel Organları	7
C. Temel Anayasal Ayrımlar	8
1. Yazılı - Teâmüli Anayasa	8
2. Katı - Yumuşak Anayasa	9
3. Çerçeve - Kazuistik Anayasa	11
II. ANAYASALARIN YAPILMASI VE DEĞİŞTİRİLMESİ.....	14
A. Anayasa Yapımı	15

1. Anayasa Yapma Yetkisinin Hukuki Niteliği	16
2. Anayasa Yapım Yöntemleri	22
a. Kurucu Meclis Yöntemi.....	23
b. Olağan Meclis Yöntemi.....	24
c. Referandum Yöntemi	25
B. Anayasa Değişikliği	26
1. Anayasa Değiştirme Yetkisinin Sınırları	26
2. Anayasayı Değiştirme Usulleri.....	30
a. Teklif Safhası.....	30
(1) Halkın Teklifi	30
(2) Milletvekillerinin Teklifi.....	31
b. Karar Safhası	32
(1) Görüşmeler.....	32
(2) Oylamalar	33
c. Onay Safhası.....	34
(1) Devlet Başkanınca Onaylama	34
(2) Halk Tarafından Onaylama.....	37
3. Anayasal Değişikliklerinin Denetimi	39
a. Esas Denetimi.....	39
b. Şekil Denetimi	40
III. ANAYASACILIK HAREKETLERİ	43
A. Anayasacılık Kavramı	43
B. Temel Anayasacılık Akımları	44
1. Liberal Anayasacılık.....	44
a. Genel Olarak Liberalizm	45
b. Liberal Anayasacılığın Unsurları.....	51
(1) Milli Egemenlik	51
(2) Kuvvetler Ayrılığı.....	53
(3) Bireycilik	55
(4) Liberal Demokrasi.....	56
(5) Serbest Piyasa Ekonomisi	57
2. Sosyalist Anayasacılık.....	58
a. Genel Olarak Sosyalizm	58

---

b. Sosyalist Anayasacılığın Unsurları.....	64
(1) Halk Egemenliği	64
(2) Demokratik Merkezîyetçilik	65
(3) Kolektivizm	66
(4) Sosyalist Demokrasi.....	67
(5) Sosyalist Ekonomik Sistem.....	70
3. İslami Anayasacılık	73
a. Genel Olarak İslami Anayasacılık	73
b. İslami Anayasacılığın Unsurları	78
(1) Dini Egemenlik.....	78
(2) İslam Hukukunun Üstünlüğü.....	78
(3) İslam Toplumu	79
(4) İnsan Hakları.....	80
(5) Dini Mahkemeler	81
IV. OSMANLI-TÜRK ANAYASAL GELİŞMELERİ	82
A. Mutlak Monarşi Dönemi ve İlk Anayasal Nitelikte Belgeler	82
1. Osmanlı Devleti'nin Temel Özellikleri.....	83
2. İlk Anayasal Nitelikte Belgeler.....	87
a. 1808 Sened-i İttifak.....	87
b. 1839 Tanzimat Fermanı	90
c. 1856 Islahat Fermanı.....	92
B. Meşrutîyet Dönemi Anayasacılığı: 1876 Kanun-i Esasi.....	94
1. Hazırlanışı	94
a. Yapım Koşulları.....	94
b. Yapım Yöntemi	96
2. Kanun-i Esasi'nin Temel Özellikleri	97
a. Teokratik Meşrutî Monarşi.....	97
b. Çift Meclisli Yasama Organı.....	97
c. Parlamenter Sistem.....	98
d. Yargı Bağımsızlığı	99
e. Osmanlı Devleti Vatandaşlarının Temel Hakları.....	99
f. 1909 Değişiklikleri	100
C. Cumhuriyet Dönemi Anayasacılığı.....	101

1. 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu.....	102
a. Hazırlanışı.....	102
(1) Yapım Koşulları	102
(2) Yapım Yöntemi.....	104
b. 1921 Anayasası'nın Temel Özellikleri	105
(1) Yumuşak ve Çerçeve Anayasa.....	105
(2) Millet Egemenliği	106
(3) Meclis Hükümet Sistemi	106
(4) İstiklal Mahkemeleri	107
(5) Cumhuriyetin İlanı	108
2. 1924 Anayasası	110
a. Hazırlanışı	110
(1) Yapım Koşulları	111
(2) Yapım Yöntemi.....	112
b. 1924 Anayasasının Temel Özellikleri.....	113
(1) Anayasal İdeolojinin Şekillenmesi	113
(2) Kuvvetler Birliği Görevler Ayrılığı Sistemi.....	114
(3) Yargı Ayrılığı Sistemi.....	115
(4) Türklerin Temel Hakları.....	116
(5) Önemli Değişiklikler	116
(6) Çok Partili Dönem.....	116
3. 1961 Anayasası	118
a. Hazırlanışı.....	118
(1) Yapım Koşulları	119
(2) Yapım Yöntemi.....	121
b. 1961 Anayasası'nın Temel Özellikleri	123
(1) Liberal Anayasal İlkeler	123
(2) Sosyal Haklar	125
(3) Parlamenter Sistem	126
(4) Anayasa Mahkemesinin Kurulması	127
(5) 1971-1973 Anayasa Değişiklikleri	128
4. 1982 Anayasası	129
a. Hazırlanışı.....	130
(1) Yapım Koşulları	130
(2) Yapım Yöntemi.....	131

b. 1982 Anayasasının Temel Özellikleri.....	132
(1) Atatürk Milliyetçiliği.....	132
(2) İnsan Haklarına Saygılı Devlet.....	134
(3) Parlamenter Sistemden Başkanlığa Geçiş.....	135
(4) Askeri Yargının Kaldırılması.....	135
(5) 1982 Anayasası'nda Yapılan Değişiklikler.....	136

İkinci Bölüm

DEVLETİN UNSURLARI, ŞEKİLLERİ VE NİTELİKLERİ

I. DEVLET VE UNSURLARI	143
A. Devlet Kavramı	143
B. Devletin Unsurları.....	146
1. Millet	147
a. Objektif ve Subjektif Millet Anlayışı	148
b. Vatandaşlık.....	150
c. Osmanlı- Türk Anayasalarında Millet	152
2. Ülke.....	155
a. Ülkenin Sınırları	156
b. Ülkenin Bölünmez Bütünlüğü.....	157
3. Egemenlik	158
a. Egemenlik Kavramı.....	158
b. Egemenlik Türleri	159
(1) Milli Egemenlik	160
(2) Dini Egemenlik	163
II. DEVLET ŞEKİLLERİ.....	164
A. Egemenlik Yetkilerini Kullanacak Organların Seçimi Bakımından Devlet Şekilleri.....	165
1. Cumhuriyet.....	165
2. Monarşi	166
B. Egemenlik Yetkilerinin Paylaşımı Bakımından Devlet Şekilleri .	168
1. Üniter Devlet	168

---

a. Tanım	168
b. Üniter Devletin Özellikleri	169
(1) İdarenin Bütünlüğü	169
(2) Yerinden Yönetim	170
(3) İdari Özerklik.....	171
2. Federal Devlet.....	172
a. Tanım	172
b. Federal Devletin Özellikleri.....	174
(1) Egemenlik Yetkilerinin Anayasal Paylaşımı.....	174
(2) Anayasal Özerklik.....	175
(3) Federal Hukukun Üstünlüğü	176
(4) Federal Yönetime Katılım.....	176
3. Bölge Devlet.....	177
a. Tanım	177
b. Bölge Devletin Özellikleri.....	178
(1) Bölgesel Siyasi Özerklik	178
(2) Yasama Yetkisinin Bölge Düzeyinde Paylaşımı	179
III. DEVLETİN TEMEL İLKELERİ.....	180
A. Demokratik Devlet	181
1. Demokrasi Kavramı.....	181
2. Demokratik Devletin Temel Özellikleri	182
a. Halkın Yönetime Katılımı	182
(1) Halkın Doğrudan Yönetime Katılımı	182
(2) Temsilciler Aracılığıyla Yönetime Katılım	184
b. Siyasi Partiler.....	185
c. Serbest Seçimler	186
d. Temel Hak ve Özgürlükler.....	186
B. Laik Devlet.....	187
1. Laiklik Kavramı	187
2. Din ve Devlet İlişkileri.....	188
a. Teokratik Devlet Modeli	188
b. Marksist Devlet Modeli	189
c. Seküler/Laik Devlet Modeli	190

---

3. Laik Devletin Temel Özellikleri	192
a. Din ve Vicdan Özgürlüğü	192
b. Hukuk Düzeninin Dine Dayanmaması.....	194
c. Bütün Din Mensuplarına Eşit Davranılması	195
d. Belli Bir Dinin Eğitiminin Zorunlu Olmaması	196
e. Din Kurumlarının Bağımsız Olması.....	200
4. Anayasa Mahkemesi Kararlarında Laiklik	202
C. Hukuk Devleti	205
1. Hukuk Devleti Kavramı.....	205
2. Hukuk Devletinin Anayasal Gereklere	207
a. Hukukun Üstünlüğü.....	207
b. Hukuk Önünde Hesap Verebilirlik.....	208
c. Hukuk Güvenliği	211
D. Sosyal Devlet	212
1. Sosyal Devlet Kavramı.....	212
2. Sosyal Devletin Gereklere	215
a. Asgari Yaşam Standardı	215
b. Sosyal Adalet.....	216
c. Sosyal Güvenlik	217
d. Planlama	218
e. Devletin İktisadî ve Sosyal Ödevlerinin Sınırları.....	221
E. İnsan Haklarına Saygılı Devlet.....	222
1. Tanım	222
2. İnsan Haklarına Saygılı Devletin Gereklere.....	222
a. İnsan Haklarının Tanınması.....	222
b. İnsan Haklarının Düzenlenmesi	224
c. İnsan Haklarının Sınırlanması	225
d. İnsan Haklarının Korunması.....	226
e. İnsan Haklarının Uygulanması	227
F. Eşitlik İlkesi	228
1. Hukuki Niteliği.....	228

2. Kanun Önünde Eşitlik.....	230
a. Durumlarda Benzerlik.....	231
b. Farklı Muamele	231
c. Objektif ve Makul Neden	234
3. Pozitif Ayrımcılık	234

Üçüncü Bölüm HÜKÜMET SİSTEMLERİ

I. HÜKÜMET SİSTEMLERİ VE UNSURLARI	237
A. Hükümet Sistemi Kavramı	237
B. Hükümet Sistemini Belirleyen Unsurlar	241
1. Kuvvetler Ayrılığı İlkesi	241
2. Yürütme Organının Yapısı	244
3. Denge ve Denetleme	245
II. HÜKÜMET SİSTEMLERİ	246
A. Parlamenter Sistem	246
1. Genel Olarak Parlamenter Sistem	246
2. Parlamenter Sistemin Temel Özellikleri.....	248
a. Yumuşak Kuvvetler Ayrılığı	248
b. İki Başlı Yürütme.....	249
(1) Yetkisiz, Sorumsuz ve Tarafsız Devlet Başkanı.....	250
(2) Yetkili ve Sorumlu Başbakan	251
c. Denge ve Denetleme	252
(1) Devlet Başkanının Fesih Yetkisi	252
(2) Gensoru ve Güvenoylaması	253
B. Başkanlık Sistemi	253
1. Genel Olarak Başkanlık Sistemi	254
2. Başkanlık Sisteminin Temel Özellikleri.....	255
a. Sert Kuvvetler Ayrılığı.....	255
b. Tek Başlı Yürütme	255
(1) Tam Yetkili Halkın Seçtiği Başkan	255

(2) Başkana Karşı Sorumlu Kabine.....	257
c. Denge ve Denetim.....	258
(1) Atamalar	258
(2) Milletlerarası Antlaşmaların Onaylanması	259
(3) Suçlandırma	259
(4) Bütçe	259
(5) Veto	260
C. Yarı Başkanlık Hükümet Sistemi.....	260
1. Genel Olarak Yarı-Başkanlık Sistemi.....	260
2. Yarı-Başkanlık Sisteminin Temel Özellikleri	261
a. Cumhurbaşkanının Halk Tarafından Seçilmesi	261
b. Yetkili Cumhurbaşkanı	262
c. Yasamaya Karşı Sorumlu Bakanlar Kurulu	262
D. Meclis Hükümeti Sistemi	263
1. Genel Olarak Meclis Hükümeti Sistemi	263
2. Meclis Hükümeti Sisteminin Özellikleri	263
a. Meclisin Üstünlüğü.....	264
b. Kolektif Yürütme	264
c. Sembolik Devlet Başkanlığı	265

Dördüncü Bölüm

TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLER

I. GENEL OLARAK İNSAN HAKLARI	267
A. Temel Kavramlar.....	267
B. İnsan Haklarının Nitelikleri.....	272
1. Doğumla Kazanılma	272
2. İnsan Onuruna Dayanma	273
3. Eşit, Devredilmez ve Vazgeçilmez Olma	274
4. Evrensel Olma	274
5. Üstünlük ve bağlayıcılık.....	276
C. İnsan Haklarının Sınıflandırılması.....	277

---

1. Teorik Sınıflandırmalar	278
a. Negatif-Pozitif-Aktif Statü Hakları.....	278
b. Birinci-İkinci-Üçüncü Kuşak Haklar	279
c. Bireysel Haklar-Kolektif Haklar	279
2. Uygulamadaki Sınıflandırmalar	280
a. Kişisel ve Siyasal Haklar	280
b. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar	281
c. Hak ve Ödev Şeklinde Yapılan Sınıflandırma	281
3. İnsan Haklarının Bütünselliği ve Bölünmezliği İlkesi	282
D. İnsan Hakları Hukukunun Kaynakları	285
1. Ana Kaynaklar	286
a. Anayasalar.....	286
b. Andlaşmalar	287
c. Örf ve Adet Hukuku.....	289
d. Hukukun Genel İlkeleri	290
2. Yardımcı Kaynaklar.....	292
a. İnsan Hakları Bildirileri	292
b. Tavsiye Kararları	292
c. İçtihatlar.....	293
d. Öğreti	295
3. İnsan Haklarında Normlar Hiyerarşisinin Rolü.....	295
E. İnsan Haklarının Normatif Yapısı.....	296
1. İnsan Haklarının Norm Alanı	296
2. İnsan Haklarının Öznesi	298
a. Gerçek Kişiler	299
b. Hükümet Dışı Örgütler	300
c. Kişi Toplulukları	301
3. İnsan Haklarının Yükümlüsü	303
a. Negatif ve Pozitif Yükümlülük.....	303
b. Yatay – Dikey Yükümlülük.....	306
F. İnsan Haklarının Korunması	308

---

1. İnsan Haklarını Koruma Düzeyi	309
a. Evrensel Koruma	309
b. Bölgesel Koruma	312
c. Ulusal Koruma	314
2. Uluslararası Koruma Mekanizmaları	315
a. Sözleşme Dışı Mekanizmalar	316
b. Sözleşme İçi Mekanizmalar	317
3. Ulusal Koruma Mekanizmaları	318
a. Yargısal Mekanizmalar.....	319
b. Yargı Dışı Mekanizmalar	319
(1) Kamu Denetçiliği Kurumu	324
(2) Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu	340
4. Koruma Mekanizmaları Denetim Yöntemleri	348
a. Raporlara Dayalı Denetim	348
b. Şikayete Dayalı Denetim.....	350
c. Soruşturmalara Dayalı Denetim	351
d. Ziyarete Dayalı Denetim	352
e. Evrensel Periyodik İzlemelere Dayalı Denetim	352
II. TÜRKİYE’DE İNSAN HAKLARI GÜVENCE SİSTEMİ	353
A. Temel Hak ve Özgürlüklerin Niteliği.....	353
B. Temel Hak ve Özgürlüklerin Sınırlanması.....	354
1. Kanunilik İlkesi	356
a. Kanunilik İlkesinin Anlam ve Kapsamı.....	357
b. Kanunilik İlkesinin İstisnaları.....	362
2. Sebebe Bağlılık İlkesi.....	364
3. Öz İlkesi.....	368
4. Ölçülülük İlkesi	370
5. Demokratik Toplum Düzeninin Gerekleri İlkesi	373
a. Müdahalenin Gerekliliği	376
b. Zorlayıcı Toplumsal İhtiyaç	378
c. Orantılılık.....	381
6. Anayasanın Sözüne ve Ruhuna Uygunluk İlkesi.....	382

7. Laik Cumhuriyetin Gerekleri İlkesi.....	384
C. Hakları Kötüye Kullanma Yasası.....	390
1. Kötüye Kullanılan Bir Hak Olmalı.....	392
2. Hak Amacı Dışında Kullanılmalı	394
3. Kötüye Kullanma Faaliyetle Olmalı.....	395
D. Olağanüstü Hallerde Temel ve Özgürlüklerin Askıya Alınması .	396
1. Olağanüstü Halin Varlığı.....	398
2. Uluslararası Hukuka Uygunluk	400
3. Durumun Gerektirdiği Ölçüde Olması.....	401
4. Dokunulamayacak Haklar	403
E. Temel Hakların Sınırlanmasında Yabancıların Durumu	404

Beşinci Bölüm

YASAMA ORGANI

I. GENEL OLARAK YASAMA ORGANI.....	407
A. Yasama Organının Yapısı.....	407
1. Tek veya Çift Meclisli Parlamento	408
2. Birinci Meclis İle İkinci Meclis Arasındaki Farklar	409
B. Yasama Organının İşlevleri.....	410
1. Temsil.....	410
2. Müzakere	411
3. Denetim.....	412
4. Yasama Yetkisi.....	413
a. Kanunlar	414
b. Parlamento Kararları	416
c. Yasama İşlemlerinin Özellikleri	417
(1) Genellik.....	417
(2) Aslilik	417
(3) Devredilmezlik	418
II. TÜRK ANAYASA HUKUKUNDA YASAMA ORGANI.....	420
A. TBMM'nin Kuruluşu	420

---

1. Milletvekili Sayısı	420
2. Seçilme Yeterliliği.....	421
a. Vatandaşlık.....	423
b. Seçilme Yaşı.....	425
c. Eğitim	425
d. Askerlik.....	426
e. Kısıtlılık	426
f. Hükümlülük	427
g. Kamu Görevinden Çekilme.....	431
3. Seçim Dönemi.....	433
4. Seçimlerin Yenilenmesi	435
5. Seçimlerin Geriye Bırakılması ve Ara Seçimler	435
6. Seçimlerin Genel Yönetim ve Denetimi.....	437
a. Yüksek Seçim Kurulunun Oluşumu	439
b. Yüksek Seçim Kurulunun Görev ve Yetkileri	440
c. Yüksek Seçim Kurulunun Kararlarının Hukuki Niteliği ...	441
7. Milletvekili Seçim Sistemi	444
a. Seçim Esasları.....	445
b. Seçme Hakkı ve Seçmen Olamayacaklar	446
c. Seçim Çevreleri ve Çıkaracağı Milletvekili Sayısı.....	449
d. Adayların Belirlenmesi.....	450
e. Seçim İttifakı	453
f. Seçim Sistemleri	455
(1) Çoğunluk Sistemleri	455
(2) Nispi Temsil Sistemi	456
B. TBMM Üyelerinin Hukuki Statüsü.....	458
1. Milletvekilliği Sifatının Kazanılması	459
2. Milletvekili Andı	459
3. Milletin Temsili.....	464
4. Üyelikle Bağdaşmayan İşler	466
5. Yasama Bağışıklığı	467
a. Yasama Sorumsuzluğu.....	468

b. Yasama Dokunulmazlığı.....	469
(1) Dokunulmazlığın Kapsamı.....	470
(2) Dokunulmazlığın İstisnaları	473
(3) Dokunulmazlığın Kaldırılması Usulü	474
6. Milletvekilliğinin Düşmesi	476
7. İptal İstemi.....	481
C. TBMM'nin İç Yapısı ve Çalışma Düzeni	482
1. İçtüzük	482
2. Başkanlık Divanı	483
3. Siyasi Parti Grupları.....	485
4. Komisyonlar	486
5. Danışma Kurulu.....	487
6. Meclisin Toplanması ve Tatili.....	488
7. Toplantı ve Karar Yeter Sayısı	488
D. TBMM'nin Görev ve Yetkileri	490
1. Kanun Yapmak	490
2. Özel Nitelikli Kanunlar	493
a. Bütçe ve Kesin Hesap Kanunu	494
b. Milletlerarası Andlaşmaların Uygun Bulunması.....	498
c. Genel ve Özel Af Kanunları	502
d. Para Basılmasına Karar Vermek.....	502
3. Savaş İlanına Karar Vermek.....	503
4. Bilgi Edinme ve Denetim	503
a. Yazılı Soru	504
b. Genel Görüşme	505
c. Meclis Araştırması.....	506
d. Meclis Soruşturması.....	507
(1) Meclis Soruşturması Açılması	509
(2) Meclis Soruşturması Komisyonunun Kuruluşu.....	511
(3) Yüce Divana Sevk Kararı.....	511

Altıncı Bölüm YÜRÜTME ORGANI

I. GENEL OLARAK YÜRÜTME ORGANI	513
A. Yürütme Organının Yapısı	513
a. Tek Yapılı Yürütme.....	514
b. İki Yapılı Yürütme	515
B. Yürütme Organının İşlevleri.....	518
1. Devleti Temsil	518
2. Politika Belirleme	519
3. Kamu Görevlilerini Seçme ve Atama.....	520
4. Düzenleme Yetkisi.....	521
a. Kararnameler	524
b. Düzenleyici İdari İşlemler	527
c. Düzenleyici İşlemlerin Özellikleri	528
(1) Kanuna Aykırı Olmama	529
(2) Kanuna Dayanma	529
II. TÜRKİYE'DE YÜRÜTME ORGANI	530
A. Cumhurbaşkanı'nın Hukuki Statüsü.....	530
1. Cumhurbaşkanı'nın Tarafsızlığı.....	531
2. Cumhurbaşkanı'nın Nitelikleri ve Seçimi.....	532
3. Cumhurbaşkanı Seçimlerinin Yenilenmesi.....	536
4. Cumhurbaşkanı'nın Görev ve Yetkileri	540
5. Cumhurbaşkanı'nın Sorumluluğu.....	543
a. Siyasi Sorumluluk	543
b. Cezai Sorumluluk.....	546
6. Cumhurbaşkanı'na Vekâlet	550
7. Cumhurbaşkanı'na Bağlı Kurullar	552
a. Milli Güvenlik Kurulu	553
b. Devlet Denetleme Kurulu	554
B. Cumhurbaşkanı Yardımcıları ve Bakanlar	555
1. Cumhurbaşkanı Yardımcıları ve Bakanların Atanması	555

2. Cumhurbaşkanlığı Yardımcıları ve Bakanların Sorumluluğu.....	557
a. Siyasi Sorumluluk	557
b. Cezai Sorumluluk.....	558
C. Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri	559
1. Olağan Dönem Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri	560
2. Olağanüstü Hal Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri.....	564
3. Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin Yargısal Denetimi	567
a. Olağan Dönem Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin Yargısal Denetimi	567
b. Olağanüstü Hal Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin Yargısal Denetimi	568
D. Olağanüstü Yönetim Usulleri	571
1. Olağanüstü Hal Yönetimi	572
2. Olağanüstü Hal Yönetiminin Yargısal Denetimi	573
E. İdare	574
1. İdarenin Kuruluşu ve Bütünlüğü.....	574
2. Yargısal Denetim	578
3. Kamu Görevlileri ve Kanunsuz Emir	581
4. Anayasal İdari Kurul ve Kuruluşlar	584
a. Yükseköğretim Kurumları ve Üst Kuruluşları	584
b. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu	588
c. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu	589
d. Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları	590
e. Diyanet İşleri Başkanlığı	591

Yedinci Bölüm

YARGI ORGANI

I. YARGI ORGANININ YAPISI VE TEMEL YARGISAL İLKELER.....	593
A. Yargı Sistemleri	593
1. Yargı Birliği	594

---

2. Yargı Ayrılığı	594
B. Yargı Yetkisi ve Özellikleri	596
C. Yargıya İlişkin Temel İlkeler.....	597
1. Adil Yargılanma	597
2. Kanunî Hâkim Güvencesi.....	599
3. Suç ve Cezalara İlişkin İlkeler.....	602
4. Yargı Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı.....	604
D. Türkiye’de Yargı Teşkilatı	607
1. Yüksek Mahkemeler.....	608
a. Anayasa Mahkemesi	609
b. Yargıtay	609
c. Danıştay	610
d. Uyuşmazlık Mahkemesi.....	610
2. Sayıştay.....	611
a. Tarihsel Gelişimi	612
b. Oluşumu.....	613
c. Görev ve Yetkileri	613
d. Sayıştay Kararlarının Hukuki Niteliği.....	615
3. Hâkimler ve Savcılar Kurulu	617
a. Hâkimler ve Savcılar Kurulunun Oluşumu	620
b. Görev ve Yetkileri	624
II. GENEL OLARAK ANAYASA YARGISI	625
A. Anayasa Yargısı Sistemleri	626
1. Genel Mahkeme Sistemi	626
2. Özel Mahkeme Sistemi	627
B. Denetim Türleri	628
1. Denetimin Niteliği Bakımından	628
a. Siyasal Denetim.....	628
b. Yargısal Denetim	629
2. Denetimin Zamanı Bakımından.....	630
a. Ön Denetim	630

b. Sonradan Denetim	631
C. Anayasaya Uygunluk Denetiminin Kapsamı.....	631
1. Norm Denetimi	632
2. Yetki İhtilaflarının Çözümü	632
3. Bireysel Başvuru	633
4. Yüce Divan	633
5. Siyasi Partilerin Denetimi.....	633
6. Seçimlerin Denetimi.....	633
D. Anayasaya Uygunluk Denetiminde Ölçü Normlar.....	634
1. Doğrudan Ölçü Norm.....	634
2. Destek Ölçü Norm.....	635
III. TÜRKİYE’DE ANAYASA YARGISI	638
A. Anayasa Yargısının Tarihsel Gelişimi	638
B. Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu	640
1. Üyelerin Seçimi ve Nitelikleri	640
2. Görev Süresi ve Teminatı	642
3. Teşkilat Yapısı.....	643
C. Anayasa Mahkemesinin Görev ve Yetkileri.....	644
1. Norm Denetimi	645
a. Denetime Tabîî Normlar	645
b. Dava Türleri.....	645
(1) İptal Davası	646
(2) İtiraz Yolu	647
c. Denetimin Kapsamı	659
(1) Şekil Yönünden Denetim	659
(2) Esas Yönünden Denetim	661
d. Anayasa Mahkemesi Kararlarının Hukuki Niteliği	665
(1) Kararların Kesinliği	667
(2) Kararların Gerekçeli Olması	669
(3) Kanun Koyucu Gibi Hareket Etmeme	672
(4) İptal Kararlarının Yürürlüğü	673
2. Siyasi Partilerin Denetimi.....	681
a. Siyasi Partilerin Tanımı ve Hukuki Niteliği.....	681

---

b. Siyasi Partilerin Kuruluşu	685
c. Siyasi Parti Yasakları ve Kapatılması	685
(1) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı.....	686
(2) Venedik Kriterleri	688
(3) 1982 Anayasasında Kapatma Rejimi	693
d. Siyasi Partilerin Mali Denetimi	695
3. Yüce Divan Yargılaması	698
a. Yüce Divan Yargılamasının Hukuki Niteliği.....	699
b. Yüce Divanda Yargılanacak Kişiler.....	701
c. Yüce Divan Yargılamasının Konusu	704
d. Yargılama Usulü.....	705
4. Bireysel Başvuru	706
a. Bireysel Başvurunun Hukuki Niteliği.....	707
b. Bireysel Başvuru Usulü.....	709
c. Başvuruların Ön İncelemesi.....	710
d. Kabul Edilebilirlik İncelemesi	711
(1) Zaman ve Süre Bakımından Yetki.....	711
(2) Kişi Yönünden Yetki	713
(3) Konu Bakımından Yetki	717
(4) İç Hukukun Tüketilmemesi.....	725
(5) Açıkça Dayanaktan Yoksunluk.....	728
e. Bireysel Başvuru Kararları	729
(1) Esas Kararları	729
(2) Düşme Kararları.....	735
(3) Tedbir Kararları	736
(4) Pilot Kararlar.....	737
KAYNAKÇA	739